

LETNO POROČILO O IZVEDENEM UKREPU:

**SPODBUJANJE OSNOVNE ODBIRE
IN MENJAVA ČEBELJIH MATIC**

ZA PROGRAMSKO LETO 2022,

v skladu z Uredbo o izvajanju programa ukrepov
na področju čebelarstva v
Republiki Sloveniji v
letih 2020-2022 (Uradni list RS, 78/19)

Lukovica, julij 2022

- Naslov:** **Spodbujanje osnovne odbire in menjava čebeljih matic.**
- Naročnik:** REPUBLIKA SLOVENIJA,
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO GOZDARSTVO IN
PREHRANO,
Dunajska cesta 22
1000 Ljubljana
- Izvajalec plačila:** REPUBLIKA SLOVENIJA,
MKGP, AGENCIJA RS ZA KMETIJSKE TRGE IN RAZVOJ
PODEŽELJA,
Dunajska cesta 160
1000 Ljubljana
- Izvajalec:** Čebelarska zveza Slovenije
Brdo pri Lukovici 8
1225 Lukovica
- Oznaka pogodbe:** POGODBA št. 2330-20-000100
- Vodja projekta:** dr. Peter Kozmus (ČZS)
Skrbnik pogodbe: dr. Peter Kozmus (ČZS)
- Sodelavci (ČZS):** Aleš Bozovičar (ČZS)
Tomaž Samec (ČZS)
- Avtor poročila:** dr. Peter Kozmus (ČZS)

Rezultati so nastali v okviru Programa ukrepov na področju čebelarstva v Republiki Sloveniji v letih 2020-2022, ki je bil financiran iz sredstev državnega proračuna in proračuna Evropske unije.

Vodja projekta: dr. Peter Kozmus

Boštjan Noč, predsednik ČZS

KAZALO VSEBINE

1	POVZETEK	4
2	UVOD	5
2.1	CILJ RAZISKAVE	5
3	MATERIAL IN METODE	6
3.1	Načrtovanje ukrepa	7
3.2	Zbiranje interesa vzrejevalcev za odkup matic	8
3.3	Informiranje terenskih svetovalcev in čebelarjev o ukrepu	8
3.4	Dogovarjanje z vzrejevalci glede števila oddanih matic v ukrep ter naročilo le teh	8
3.5	Pregledovanje stanja čebel pri posameznih čebelarjih in dogovarjanje za sodelovanje v ukrepu menjave	9
3.6	Sprejemanje potreb po menjavah matic s strani terenskih svetovalcev	9
3.7	Naročanje usklajenega števila matic pri vzrejevalcih	10
3.8	Usklajevanje potreb čebeljih matic z razpoložljivimi maticami v okviru ukrepa... ..	10
3.9	Informiranje terenskih svetovalcev o številu dodeljenih matic posameznemu čebelarju	10
3.10	Informiranje vzrejevalcev o naslovih terenskih svetovalcev za razpošiljanje matic in razpošiljanje matic	12
3.11	Razdeljevanje matic določenim čebelarjem	12
3.12	Prejemanje obrazcev o izvedeni menjavi pri čebelarjih s strani terenskih svetovalcev JSSČ	13
4	REZULTATI - DOSEŽENI CILJI UKREPA.....	14
4.1	Izvedba menjave matic.....	14
4.2	Izvedba nadzora nad menjavo čebeljih matic	16
5	RAZPRAVA, ZAKLJUČKI IN PRIPOROČILA.....	16
6	Priloge	17

1 POVZETEK

Čebelarska zveza Slovenije je v letu 2022 nadaljevala ukrep Spodbujanje osnovne odbire in menjava čebeljih matic. Ukrep smo izvajali v okviru uredbe o izvajanju Programa ukrepov na področju čebelarstva v Republiki Sloveniji v letih 2020 – 2022 (Uradni list RS, št. 78/19), za leto 2022, na podlagi pogodbe št.: 2330-20-000100 z dne 4. 6. 2020 med MKGP in ČZS.

Ukrep smo izvedli v sodelovanju s terenskimi svetovalci JSSČ, ki so med čebelarji pregledovali stanje čistosti kranjske čebele. Svetovalci so v primeru, da so v določenih panjih pri čebelarjih ugotovili več kot 2 odstotka čebel križancev, čebel z rumenimi obročki na zadku, čebelarjem svetovali zamenjavo matic v okviru ukrepa. Na drugi strani smo sodelovali z vzrejevalci čebeljih matic, ki so v preteklem letu opravili direktno testiranje matic in so nam za namen izvedbe ukrepa ponudili v odkup 200 gospodarskih matic.

V mesecu juniju in juliju smo izvedli zamenjavo matic pri 403 čebelarjih, pri katerih so terenski svetovalci ugotovili več kot 2 % čebel križancev in ki so ob tem izrazili pripravljenost za sodelovanje v ukrepu. Skupno smo zamenjali načrtovanih 1200 matic po vsej Sloveniji, kar je bil tudi cilj ukrepa. Ob menjavi so terenski svetovalci čebelarje informirali o pomenu ohranjanja kranjske čebele in o morfoloških znakih, po katerih se kranjska čebela razlikuje od italijanske in buckfast čebele. V okviru nadzora čebelarjev smo ugotovili, da so čebelarji s prejetimi maticami večinoma zadovoljni in da zamenjane matice v družinah večinoma že lepo zalegajo.

2 UVOD

V Sloveniji je kranjska čebela (*Apis mellifera carnica*) zaščiten in avtohtona čebelja podvrsta. V številnih deželah so avtohtone čebele zaradi vnašanja novih pasem oz. podvrst z leti izginile, v Sloveniji pa se je čista avtohtona čebela ohranila vse do dandanes. Čebelarji jo zaradi svetlo sivih dlačic na obročkih zadka imenujejo kranjska sivka. Slovi po svoji krotkosti, delavnosti in odlični orientaciji.

Pomembnosti naše avtohtone čebele se zaveda tudi država, zato se je z izjavo št. 42 v pristopni pogodbi k Evropski uniji zavezala, da bo še naprej izvajala vse ustrezne ukrepe, potrebne za ohranitev avtohtone kranjske čebele na ozemlju Republike Slovenije. Podlaga za ukrepe je 68. člen Zakona o živinoreji (ZŽiv) (Uradni list RS, št. 18/02, 110/02-ZUreP-1 (8/03 popr.), 110/02-ZGO-1, 45/04-ZdZPKG), ki v osmi alineji drugega odstavka opredeljuje kranjsko čebelo kot avtohtono pasmo, 70. člen tega zakona pa določa posebno varstvo avtohtone pasme čebel.

V preteklih letih je bilo ugotovljeno, da je zaradi različnih vzrokov v populaciji kranjske čebele v Sloveniji prisotno vse več čebel križancev, ki dolgoročno predstavljajo grožnjo za obstoj kranjske čebele v Sloveniji. Na eni strani se srečujemo, na zahodnem delu države ob meji z Italijo, s povečanim odstotkom čebel križancev zaradi bližine italijanske čebele (*Apis mellifera ligustica*), na drugi strani pa se na posameznih delih države srečujemo s povečanim odstotkom čebel križancev, zaradi drugih vplivov. Na širjenje križancev po državi ima negativni vpliv vsakoletni promet s čebelami, zato problematika ni omejena le na zahodni del države in Koroško, kjer smo v preteklih letih zasledili veliko število križancev z Buckfaško linijo čebel, s katero čebelarji nekateri večji čebelarji v Avstriji. V okviru ukrepa smo čebelarje informirali o nujnosti izvajanja ukrepa osnovne odbire v primeru, da v svojih družinah ugotovijo prekomeren odstotek čebel križancev.

2.1 CILJ RAZISKAVE

Cilj ukrepa spodbujanje osnovne odbire in menjava čebeljih matic je izboljšanje rastnih lastnosti kranjske čebele in omejitev širjenja drugih podvrst čebel na območju Republike Slovenije. Dolgoročen cilj bo dosežen, če bomo čebelarjem uspeli predstaviti prednosti kranjske čebele in če jih bomo poleg tega tudi usposobili prepoznavati čebele križance. V okviru ukrepa smo si zadali dva cilja:

- Menjavo matic opraviti pri več kot 200 čebelarjih v letu 2022
- Zamenjati matice v najmanj 1000 čebeljih družinah v letu 2022

3 MATERIAL IN METODE

Ukrep smo izvedli v sodelovanju s terenskimi svetovalci, ki so med čebelarji pregledovali stanje čistosti kranjske čebele. V primeru, da so v določenih panjih ugotovili več kot 2 odstotka križancev, čebel z rumenimi obročki na zadku, so čebelarjem križance pokazali in jim svetovali zamenjavo matic v okviru ukrepa. Ob tem smo sodelovali še z vzrejevalci čebeljih matic, ki so nam za namen izvedbe ukrepa ponudili določeno število matic v odkup.

V mesecu juniju in julihu smo izvedli zamenjavo matic, pri čebelarjih, ki so izrazili pripravljenost za sodelovanje v ukrepu. Ob tem so jim terenski svetovalci tudi poučili o morfoloških znakih značilnih za kranjsko čebelo, ter o pomembnosti ohranjanja kranjske sivke v Sloveniji.

Izvedbo ukrepa v letu 2022 smo razdelili na več nalog, ki jih je bilo potrebno izvesti v pravilnem zaporedju in v točno določenem časovnem obdobju. Ker je vzrejna sezona za vzrejo čebeljih matic kratka ter tudi obdobje, ko je primerno opraviti menjavo matic in ostala čebelarska opravila, smo ključne naloge izvedli v mesecu maju, juniju in juliju, pripravljalne naloge pa že prej. Zaradi boljše preglednosti so naloge zapisane v preglednici (Preglednica 1) ter podrobneje opisane v nadaljevanju.

Preglednica 1: Seznam nalog, ki so bile izvedene v okviru ukrepa menjave v letu 2022

Vrstni red nalog	Naloga:
1.	Načrtovanje ukrepa
2.	Zbiranje interesa pri vzrejevalcih za odkup večjega števila matic.
3.	Informiranje terenskih svetovalcev in čebelarjev o ukrepu.
4.	Dogovarjanje z vzrejevalci glede števila oddanih matic v ukrep.
5.	Naročilo matic pri vzrejevalcih matic.
6.	Pregledovanje stanja čebel pri posameznih čebelarjih in dogovarjanje za sodelovanje v ukrepu.
7.	Sprejemanje potreb po menjavah matic s strani terenskih svetovalcev JSSČ.
8.	Naročanje usklajenega števila matic pri vzrejevalcih matic.
9.	Usklajevanje potreb čebeljih matic z razpoložljivimi maticami v okviru ukrepa.
10.	Informiranje terenskih svetovalcev o številu dodeljenih matic posameznemu čebelarju.
11.	Informiranje vzrejevalcev o naslovih terenskih svetovalcev kamor so poslali matice in številu le-teh.
12.	Razpošiljanje matic s strani vzrejevalcev terenskim svetovalcem.
13.	Razdeljevanje matic čebelarjem, ki so izpolnjevali pogoje za sodelovanje v ukrepu.
14.	Prejemanje obrazcev o izvedeni menjavi pri čebelarjih s strani terenskih svetovalcev JSSČ. Izvedba nadzora nad menjavo čebeljih matic.

3.1 Načrtovanje ukrepa

Ukrep menjave čebeljih matic Čebelarska zveza Slovenije izvaja že v letih od 2014 dalje. Čebelarji, ki so prejeli matice v prvih letih izvajanja ukrepa so v nekaterih primerih poročali, da so bile dobljene matice v slabšem stanju, kot če jih sami naročijo pri vzrejevalcih in prejmejo po pošti. S tem v zvezi smo v zadnjem obdobju vzpostavili drugačen način razdeljevanja matic, da je pot od vzrejevalca do čebelarja čim krajši. Postavili smo okvir ukrepa znotraj katerega smo ukrep v nadaljevanju tudi izvedli.

3.2 Zbiranje interesa vzrejevalcev za odkup matic

Vzrejevalci čebeljih matic načrtujejo okvirni obseg vzreje matic v posamezni sezoni že v zimskem in zgodnje spomladanskem času. S tem v zvezi smo jih že v spomladanskem mesecih obveščali o predvidenem ukrepu in o številu potrebnih matic, ki bi jih v okviru ukrepa želeli odkupiti. Pri tem smo upoštevali tudi pogoj, ki je bil postavljen že v prejšnjih letih, da bodo v ukrepu lahko sodelovali le vzrejevalci, ki so v preteklem letu uspešno opravili direktno testiranje. Pri izboru vzrejevalcev smo v letošnjem letu dali prednost tistim, ki v lanskem letu v ukrepu niso sodelovali.

3.3 Informiranje terenskih svetovalcev in čebelarjev o ukrepu

V skladu s pripravo ukrepa smo terenske svetovalce in čebelarje informirali o vsebini in izvedbi ukrepa. Terenskim svetovalcem smo predstavili kako bo ukrep potekal v letu 2022 in kakšna je njihova vloga pri tem. Obveščanje terenskih svetovalcev je potekalo preko elektronske pošte, dodatne informacije pa smo jim nudili preko telefonskih pogovorov. Čebelarje smo o ukrepu informirali preko informacij, ki smo jih dodali na spletno stran www.cz.s.si ter preko obvestila, ki smo ga objavili v glasilu Slovenski čebelar.

3.4 Dogovarjanje z vzrejevalci glede števila oddanih matic v ukrep ter naročilo le-teh

K sodelovanju v ukrepu menjave čebeljih matic smo povabili vzrejevalce, ki so lahko v kratkem obdobju ponudili v odkup število čebeljih matic. Seznam vzrejevalcev, ki so sodelovali v programu ter število matic, ki smo jih odkupili od njih je prikazano v naslednji preglednici (Preglednica 2).

Preglednica 2: Seznam vzrejevalcev, ki so sodelovali v ukrepu ter število oddanih matic v ukrep v letu 2022.

IME	PRIIMEK	Naslov	Pošta	Naročilo matic 2022
Jože	Andrejč	Murski Petrovci 1a	9251 Tišina	200
Bojan	Donko	Dolgovaške Gorice 16	9220 Lendava	200
Matija	Koštomaj	Lažiše 52	3225 Planina pri Sevnici	200
Jože	Vidovič	Apače 300	2324 Lovrenc na Dr. Polju	200
Boris	Poslek	Mariborska 45	2314 Zg. Polskava	200
Venčeslav	Lešek	Olešče 28	3270 Laško	200

3.5 Pregledovanje stanja čebel pri posameznih čebelarjih in dogovarjanje za sodelovanje v ukrepu menjave

Terenski svetovalci JSSČ so na podlagi pridobljenega znanja pregledovali stanje »čistosti« kranjske čebele pri posameznih čebelarjih, ki so izkazali interes za pregled. S tem v zvezi je bilo v reviji Slovenski čebelar, ki je izšla v začetku maja tudi obvestilo o pregledovanju čebeljih družin in povabilo čebelarjem k sodelovanju v ukrepu. Terenski svetovalci so ob obisku čebelarjev le tem pokazali rumene čebele in jih poučili o morfoloških znakih značilnih za kranjsko čebelo. Ob tem so jim tudi razložili nujnost ohranjanja kranjske čebele v Sloveniji.

3.6 Sprejemanje potreb po menjavah matic s strani terenskih svetovalcev

Terenski svetovalci so obiskovali čebelarje, ki so izrazili dvom o čistosti čebel v njihovem čebelarstvu. Terenski svetovalci so jih obiskali in v primeru, da so v določenih družinah ugotovili več kot 2 odstotka čebel z rumenimi obročki predlagali zamenjavo matic v okviru ukrepa. V primeru, da se je čebelar s predlogom strinjal je terenski svetovalec na zbirni seznam vpisal potrebne podatke o čebelarstvu. Ob tem so terenski svetovalci čebelarje tudi poučili o lastnostih, ki kranjsko čebelo ločijo od drugih ras in o pomenu zamenjave matic. Do 16. junija 2022 so terenski svetovalci zbrane podatke posredovali na ČZS, da smo ugotovili kolikšne so skupne potrebe čebelarjev za menjavo matic. Pri tem smo ugotovili da so terenski svetovalci skupno zbrali povpraševanje po menjavi za 2131 čebeljih matic. 42

čebelarjev ni izpolnjevalo kriterija o urejenosti evidenc, zato jih v ukrep nismo vključili. En čebelar je bil v času razdeljevanja matic odsoten zato mu matic nismo mogli dodeliti.

3.7 Naročanje usklajenega števila matic pri vzrejevalcih

Vzrejevalce smo predhodno povprašali o pripravljenosti sodelovanja v ukrepu in o možnosti oddaje v odkup večjega števila matic na določen datum. Na podlagi dobljenih odgovorov in uskladitve ponudb s ciljem, da zamenjamo 1200 matic smo določili datum za menjavo in vzrejevalcem poslali naročila na podlagi katerega so lahko planirali vzrejo in nadaljnjo prodajo čebeljih matic. Pri tem smo upoštevali njihov večinski predlog, da matice na pošto oddajo v ponedeljek, 27. 6. 2022, ker imajo tako večinoma organiziran proces dela.

3.8 Usklajevanje potreb čebeljih matic z razpoložljivimi maticami v okviru ukrepa

Od terenskih svetovalcev smo sprejeli izpolnjene zbirne obrazce z informacijami o številu čebelarjev in številu matic, ki so jih za menjavo predlagali terenski svetovalci. Interes za vključitev v ukrep je izkazalo 446 čebelarjev, pri katerih bi bilo potrebno zamenjati 2131 matic. Na podlagi pregleda izpolnjevanje pogojev čebelarjev, zastavljenega cilja in finančnih virov, smo se odločili za zamenjavo 1200 matic pri 403 čebelarjih. Število predlaganih matic za menjavo smo zmanjšali, da smo uskladili število naročenih matic. Pri tem smo upoštevali, da je na območju Primorske in tudi Koroške problematika čebel z rumenimi obročki na zadku bolj izražen, zato smo tem čebelarjem dodelili nekoliko več čebel. Pri tem smo upoštevali tudi lokacijo vzrejevalcev od katerih so posamezni čebelarji prejeli matice, da so bile razdalje med njimi čim krajše, da smo s tem zagotovili menjavo matic s predvidenim istim krajevnim različkom čebel. Po koncu usklajevanja smo imeli podatke kateri čebelarji dobijo kolikšno število matic ter od katerega vzrejevalca.

3.9 Informiranje terenskih svetovalcev o številu dodeljenih matic posameznemu čebelarju

Po uskladitvi povpraševanja po maticah s številom odkupljenih matic, smo vsakemu terenskemu svetovalcu poslali pošto v kateri smo jim posredovali informacije kdaj bodo prejeli matice od vzrejevalca. Poleg tega smo jim ob tem poslali tudi zbirne obrazce na katerih smo zapisali kateri čebelarji so upravičeni do prejema čebeljih matic in do kolikšnega števila le-teh. Poslali smo jim tudi navodila za menjavo matic ter evidenčni list za evidentiranje kateremu čebelarju so oddali katero izmed čebeljih matic. Seznam terenskih svetovalcev, ki so sodelovali v programu je razvidno iz naslednje preglednice (Preglednica 3).

Preglednica 3: Seznam terenskih svetovalcev, ki so prevzeli matice v programu spodbujanje osnovne odbire in menjava matic.

	Priimek	Ime	Naslov	Št. pošte	Pošta
1	Markič	Janez	Turistična ulica 8	4202	Naklo
2	Babnik	Peter	Bezenškovo Bukovje 11/c	3213	Frankolovo
3	Čuš	Martin	Rimska pl.23	2250	Ptuj
4	Sajtl	Vinko	Gor. Gradišče 5	8310	Šentjernej
5	Goričan	Janko	Sv. Danijel 34a	2371	Trbonje
6	Adrijan	Seljak	Seniški breg 1/a	5213	Kanal
7	Kitak	Stanislav	Prvenci 19	2281	Markovci
8	Marinko	Roman	Podpeška cesta 173	1351	Brezovica
9	Jernej	Andrej	Pod Vrbcu 6	3230	Šentjur
10	Praper	Pavel	Stržovo 35	2392	Mežica
11	Madjar	Jakob	Čopova ulica 2	9000	Murska Sobota
12	Tratnjek	Franc	Ižakovci 43a	9231	Beltinci
13	Pintar	Tomaž	Gorenja vas - Rateče 54	4220	Škofja Loka
14	Kobe	Franc	Dolž-Lipnica 15	8000	Novo mesto
15	Babič	Klavdijo	Gračišče 34a	6272	Gračišče
16	Anzeljc	Rajko	Nova vas 88	1385	Nova vas
17	Borštnik	Branko	Prilesje 3a	1315	Velike Lašče
18	Milinkovič	Dušan	Sela pri Otovcu 25	8340	Črnomelj
19	Podrižnik	Franc	Kokarje 30	3331	Nazarje

	Priimek	Ime	Naslov	Št.pošte	Pošta
1	Adrijan	Seljak	Seniški breg 1/a	5213	Kanal
2	Milinkovič	Dušan	Sela pri Otovcu 25	8340	Črnomelj

Letno poročilo o izvedenem ukrepu: *Spodbujanje osnovne odbire in menjava čebeljih matic*, za leto 2022

3	Borštnik	Branko	Prilesje 3a	1315	Velike Lašče
4	Čuš	Martin	Rimska pl.23	2250	Ptuj
5	Markič	Janez	Turistična ulica 8	4202	Naklo
6	Babnik	Peter	Miličinskega 10	3000	Celje
7	Babič	Klavdijo	Gračišče 34a	6272	Gračišče
8	Anzeljc	Rajko	Nova vas 88	1385	Nova vas
9	Goričan	Janko	Sv. Danijel 34a	2371	Trbonje
10	Sajtl	Vinko	Gor. Gradišče 5	8310	Šentjernej
11	Kitak	Stanislav	Prvenci 19	2281	Markovci
12	Marinko	Roman	Podpeška cesta 173	1351	Brezovica
13	Praper	Pavel	Stržovo 35	2392	Mežica
14	Tratnjek	Franc	Ižakovci 43a	9231	Beltinci
15	Pintar	Tomaž	Gorenja vas - Rateče 54	4220	Škofja Loka
16	Madjar	Jakob	Čopova ulica 2	9000	Murska Sobota
17	Jernej	Andrej	Pod Vrbcu 6	3230	Šentjur
18	Kobe	Franc	Dolž-Lipnica 15	8000	Novo mesto
19	Podrižnik	Franc	Kokarje 30	3331	Nazarje

3.10 Informiranje vzrejevalcev o naslovih terenskih svetovalcev za razpošiljanje matic in razpošiljanje matic

Vzrejevalci čebeljih matic so na podlagi prejete informacije vzrejene matice razposlali terenskim svetovalcem. Ob tem so imeli tudi njihove kontaktne podatke, da so se lahko dogovorili za predajo matic tudi na kakšen drug način. V nekaterih primerih so se dogovorili, da jim bodo matice poslali v kasnejšem datumu, ker so terenski svetovalci še nekatere druge zadolžitve.

3.11 Razdeljevanje matic določenim čebelarjem

Terenski svetovalci so matice s strani vzrejevalcev prejeli med 28. junijem in 1. julijem 2022. S strani ČZS so že pred tem prejeli informacijo katerim čebelarjem morajo prejete matice dostaviti. Na podlagi vseh informacij so terenski svetovalci matice razdeljevali med 28. junijem in 11. julijem 2022. Pri tem so čebelarjem, ki niso večji menjave pri opravi tudi pomagali. Vsem čebelarjem so od predaji matic posredovali tudi navodila za zamenjavo matic (Priloga 3). Ob prevzemu matic so se čebelarji podpisali na zbirni seznam in s tem

potrdili prejem matic. Terenski svetovalci so poleg tega tudi zapisali datum zamenjave matic.

3.12 Prejemanje obrazcev o izvedeni menjavi pri čebelarjih s strani terenskih svetovalcev JSSČ

Po opravljeni menjavi so nam terenski svetovalci posredovali evidenčne liste iz katerih je razvidno katere matice so oddali določenem čebelarju ter datum dostave le teh. Nekateri čebelarji so po določenem obdobju izpolnili še obrazec za poročanje o zadovoljstvu prejetih matic v okviru ukrepa menjave matic, v katerem so zapisali koliko matic uspešno zalega v novih čebeljih družinah in ali so s prejetimi maticami zadovoljni.

4 REZULTATI - DOSEŽENI CILJI UKREPA

4.1 Izvedba menjave matic

V ukrep menjave smo vključili 403 čebelarjev iz celotne Slovenije. Pri vključitvi čebelarjev smo posebno pozornost namenili čebelarjem s Koroške in Primorske, saj smo na njihovem območju na podlagi pregleda stanja ugotovili povečan odstotek čebel križancev. S Primorske smo dobili manj povpraševanja po maticah kot smo želeli, čeprav smo čebelarje na tem območju še posebej motivirali za vstop v ukrep. Terenski svetovalci so bili tudi seznanjeni z rezultati opravljene morfološke analize čebel, pri kateri smo ugotovili na katerih območjih se pojavlja večji odstotek čebel z rumenimi obročki. Rezultati opravljene analize, po posameznih regijah, so podani v spodnji preglednici

Preglednica 4. Odstotek čistosti po posameznih regijah v Sloveniji v letu 2015 in 2019.

Regija	odstotek 2015	odstotek 2019
GORIŠKA	8,78	4,14
KOROŠKA	2,16	1,82
OBALNO-KRAŠKA	2,06	2,08
JUGOVZHODNA SLOVENIJA	1,28	0,94
SPODNJEPOSAVSKA	1,20	1,00
SAVINJSKA	0,97	1,60
POMURSKA	0,54	1,46
PODRAVSKA	0,40	0,26
GORENJSKA	0,07	0,28
OSREDNJESLOVENSKA	0,06	0,00
NOTRANJSKO-KRAŠKA	0,00	2,82
ZASAVSKA	0,00	1,75
Povprečje	1,22	1,13

Na podlagi rezultatov analize smo ugotovili, da je odstotek čebel križancev v Sloveniji različen. Največji odstotek križancev je bil ugotovljen v Goriški, notranjsko – kraški in obalno – kraški regiji. Tem območjem smo v okviru ukrepa želeli nameniti večjo pozornost oz. jim namenili večje število čebeljih matic za menjavo.

Skupno smo v okviru ukrepa zamenjali 1200 matic. Pri tem smo sledili cilju, da v ukrep vključimo čim več čebelarjev in tako je bilo v letošnjem letu v ukrep vključenih **403** čebelarjev. V ukrep so bili vključeni vsi čebelarji, ki so preko terenskih svetovalcev izrazili interes za menjavo in so izpolnjevali zahtevane pogoje. S tem smo izpolnili oba zastavljena cilja.

Preglednica 5: Seznam terenskih svetovalcev, ki so prevzeli matice v programu Spodbujanje osnovne odbire in menjave čebeljih matic in kolikšnem številu čebelarjem so jih razdelili.

	Priimek	Ime	Naslov	Št.pošte	Pošta	Št. čebelarjev	Št. matic
1	Markič	Janez	Turistična ulica 8	4202	Naklo	13	68
2	Babnik	Peter	Bezenškovo Bukovje 11/c	3213	Frankolovo	48	139
3	Čuš	Martin	Rimska pl.23	2250	Ptuj	20	55
4	Sajtl	Vinko	Gor. Gradišče 5	8310	Šentjernej	35	85
5	Goričan	Janko	Sv. Danijel 34a	2371	Trbonje	26	65
6	Adrijan	Seljak	Seniški breg 1/a	5213	Kanal	14	71
7	Kitak	Stanislav	Prvenci 19	2281	Markovci	21	58
8	Marinko	Roman	Podpeška cesta 173	1351	Brezovica	18	60
9	Jernej	Andrej	Pod Vrbco 6	3230	Šentjur	2	9
10	Praper	Pavel	Stržovo 35	2392	Mežica	44	81
11	Madjar	Jakob	Čopova ulica 2	9000	Murska Sobota	28	118
12	Tratnjek	Franc	Ižakovci 43a	9231	Beltinci	44	131
13	Pintar	Tomaž	Gorenja vas - Rateče 54	4220	Škofja Loka	10	25
14	Kobe	Franc	Dolž-Lipnica 15	8000	Novo mesto	8	23
15	Babič	Klavdijo	Gračišče 34a	6272	Gračišče	8	53
16	Anzeljc	Rajko	Nova vas 88	1385	Nova vas	26	70
17	Borštnik	Branko	Prilesje 3a	1315	Velike Lašče	23	52
18	Milinkovič	Dušan	Sela pri Otovcu 25	8340	Črnomelj	10	25
19	Podrižnik	Franc	Kokarje 30	3331	Nazarje	5	12
						403	1200

V okviru ukrepa smo preko terenskih svetovalcev ozaveščali čebelarje o morfoloških znakih, značilnih za kranjsko čebelo, ter o pomenu ohranjanja kranjske čebele v Sloveniji, kar je pomemben cilj naloge.

4.2 Izvedba nadzora nad menjavo čebeljih matic

Po opravljeni menjavi smo opravili še nenapovedane obiske čebelarjev, ki so prejeli matice za menjavo. Ugotavljali smo sprejem matic in zadovoljstvo čebelarjev s prejetimi maticami. Preglede smo opravili pri 21 čebelarjih. Na podlagi opravljenih pregledov ugotavljamo, da so čebelarji v glavnem z menjavo zadovoljni in da nove matice v večini primerov primerno izlegajo jajčeca v družinah.

5 RAZPRAVA, ZAKLJUČKI IN PRIPOROČILA

V letu 2022 smo ukrep izpeljali po zastavljenih ciljih. V ukrep smo vključili 403 čebelarjev, pri katerih smo zamenjali 1200 matic. Zaradi tega ocenjujemo, da je bil ukrep menjave čebeljih matic v letu 2022 uspešen. Ukrep je bil pri glavnini čebelarjev, ki so sodelovali v programu dobro sprejet. Terenski svetovalci so v okviru ukrepa pri čebelarjih utrdili razločevanje delavk kranjske čebele od križancev, kar bo pripomoglo k njihovem boljšem svetovanju čebelarjem v prihodnje. Predvidevamo, da bodo rezultati menjave ponovno vidni tudi na območju Koroške, saj je bilo na tem območju zamenjanih 146 matic. Čebelarje smo v okviru ukrepa informirali o morfoloških znakih, značilnih za kranjsko čebelo in o nujnosti lastne vzreje matic.

Vsa dokazila, ki se nanašajo na izvedbo naloge (zbirni obrazci, seznam čebelarjev prejemnikov matic, zapisniki pregledov...) so arhivirana pri izvajalcu naloge v sobi 1.11, za njih pa je zadolžen dr. Peter Kozmus.

Pripravil:

dr. Peter Kozmus

Priloge:

Priloga 1: Število odkupljenih matic od vzrejevalcev za namen izvedbe ukrepa.

Priloga 2: Poimenski seznam terenskih svetovalcev, ki so sodelovali v ukrepu in število prevzetih matic.

Priloga 3: Navodila za menjavo matic v čebeljih družinah

6 PRILOGE

Priloga 1: Število odkupljenih matic od vzrejevalcev za namen izvedbe ukrepa v letu 2022.

	IME	PRIIMEK	Naslov	Pošta	Število matic
1	Jože	Andrejč	Murski Petrovci 1a	9251 Tišina	200
2	Bojan	Donko	Dolgovaške Gorice 16	9220 Lendava	200
3	Matija	Koštomaj	Lažiše 52	3225 Planina pri Sevnici	200
4	Jože	Vidovič	Apače 300	2324 Lovrenc na Dr. Polju	200
5	Boris	Poslek	Mariborska 45	2314 Zg. Polskava	200
6	Venčeslav	Lešek	Olešče 28	3270 Laško	200

Priloga 2: Poimenski seznam terenskih svetovalcev, ki so sodelovali v ukrepu in število prevzetih matic.

	Priimek	Ime	Naslov	Št.pošte	Pošta	Št. čebelarjev	Št. čebel
1	Markič	Janez	Turistična ulica 8	4202	Naklo	13	68
2	Babnik	Peter	Bezenškovo Bukovje 11/c	3213	Frankolovo	48	139
3	Čuš	Martin	Rimska pl.23	2250	Ptuj	20	55
4	Sajtl	Vinko	Gor. Gradišče 5	8310	Šentjernej	35	85
5	Goričan	Janko	Sv. Danijel 34a	2371	Trbonje	26	65
6	Adrijan	Seljak	Seniški breg 1/a	5213	Kanal	14	71
7	Kitak	Stanislav	Prvenci 19	2281	Markovci	21	58
8	Marinko	Roman	Podpeška cesta 173	1351	Brezovica	18	60
9	Jernej	Andrej	Pod Vrbco 6	3230	Šentjur	2	9
10	Praper	Pavel	Stržovo 35	2392	Mežica	44	81
11	Madjar	Jakob	Čopova ulica 2	9000	Murska Sobota	28	118
12	Tratnjek	Franc	Ižakovci 43a	9231	Beltinci	44	131
13	Pintar	Tomaž	Gorenja vas - Rateče 54	4220	Škofja Loka	10	25
14	Kobe	Franc	Dolž-Lipnica 15	8000	Novo mesto	8	23
15	Babič	Klavdijo	Gračišče 34a	6272	Gračišče	8	53
16	Anzeljc	Rajko	Nova vas 88	1385	Nova vas	26	70
17	Borštnik	Branko	Prilesje 3a	1315	Velike Lašče	23	52
18	Milinkovič	Dušan	Sela pri Otovcu 25	8340	Črnomelj	10	25
19	Podrižnik	Franc	Kokarje 30	3331	Nazarje	5	12
						403	1200

Priloga 3: Navodila za menjavo matic v čebeljih družinah

Menjava čebeljih matic v okviru Uredbe o izvajanju ukrepov na področju čebelarstva v RS v letih 2020-2022

NAVODILA ZA MENJAVO MATIC V ČEBELJIH DRUŽINAH

Mlado matico dodajamo ob sončnem vremenu, zaželeno je, da je prisotna paša. Ob deževnem vremenu se dodajanja matic rajši ne lotimo, ampak z menjavo kakšen dan počakajmo. V primeru, da v okolici ni paše je priporočljivo, da čebelam že dan pred dodajanjem mlade matice in v naslednjih dneh po dodajanju nudimo sladkorno pogačo.

POSTOPEK MENJAVE:

V ugodnih vremenskih razmerah iz panja odstranimo staro matico, mlado matico pa istočasno ali naslednji dan dodamo v panj v matičnici, v kateri smo jo dobili. Matičnico v panju namestimo tako, da imajo čebele dostop do odprtnic skozi katere pridejo v stik z mlado matico. Matičnico položimo med sate s pokrito zalego vendar čebelam še ne omogočimo dostopa do sladkornega testa in matice.

Naslednji dan preverimo razpoloženje v čebelji družini. Če delavke obsedajo matičnico, ob tem pahljajo s krili in jih z lahkoto odstranimo z matičnice so čebele mladi matici naklonjene. V tem primeru čebelam omogočimo dostop do sladkornega testa in matice ter panj zapremo. V primeru, da so čebele še nemirne in jih težje odstranimo z matičnice, čebelam dostopa do sladkornega testa in matice še ne omogočimo, ampak kakšen dan še počakamo. Ko čebelam po dnevu ali dveh dostop do sladkornega testa omogočimo, le te pregrizejo sladkorno testo in matica lahko zapusti matičnico.

NAMIG:

Sprejem matic ne preverjamo naslednji dan ampak čez približno en teden. Zavedati se moramo, da prezgoden pregled družine in vznemirjenje, ki ga ob tem povzročimo v družini lahko povzroči propad mlade matice. Pri pregledu sprejetja matice preverimo le prisotnost mlade zalege na sredinskih satih, matice pa pri pregledu ne iščemo.

Želim vam uspeha pri menjavi matic!

dr. Peter Kozmus I.r.

strokovni vodja rejskega programa
za kranjsko čebelo